

Předávání tábornických dovedností

Martina Krejčová, T. K. Modrý Kruh (ROJ), 2016

Obsah

Úvod.....	3
Přijímačka	3
Přijímačka a její místo v programu	4
Koordinace přijímačky.....	4
Úrovně přijímačky	5
Modrá přijímačka	5
Červená přijímačka	6
Náplň a rozdílnost mezi modrou a červenou přijímačkou	6
Zelená přijímačka.....	8
Jednotlivé zkoušky a jejich pedagogický cíl.....	8
Využití zkoušek v praxi	13

Úvod

Předávání tábornických dovedností, jak jsem práci nazvala, je obecně velice důležité téma pro každý dětský oddíl. Předávání je důležité nejen kvůli chodu tábora a vyhnutí se zbytečným zraněním nebo nehodám z nedostatku zkušeností, ale i kvůli předávání tradice tábora z generace na generaci.

Myslím si, že by každý oddíl měl mít vypracovaný svůj vlastní systém předávání a pokud funguje, měl by jej ostatním oddílům poskytnout pro případné změny nebo vylepšení, jak na straně oddílu, jež se o systém dělí tak i na straně oddílu, který má systém zcela jiný. Různými kombinacemi, diskuzemi a zkušenostmi může tímto způsobem vzniknout nový systém, který by jinak neexistoval. Právě proto jsem si pro práci vybrala toto téma, osobně si myslím, že náš systém funguje několik let velmi dobře a proto je na místě s ním vyjít na světlo. A pokud bude někdo ochotný jej okomentovat a nabídnout vylepšení, budu za to jen ráda.

Osobně bych byla ráda, kdyby tato práce posloužila někomu dalšímu jako možný zdroj inspirace.

Přijímačka

V našem oddíle je toto „předávání“ uskutečňováno prostřednictvím tzv. přijímačky, díky které děti seznámíme se zmiňovanými tábornickými dovednostmi. Já sama jsem jí prošla od samého začátku a tudíž ji znám z pohledu dítěte i vedoucího.

Přijímačka je tedy systém „zkoušek“ tábornictví, která má tři úrovně – modrá, červená a zelená přijímačka. Každá úroveň je určena pro jinak zkušené táborníky, čemuž odpovídá i její náplň a obtížnost, toto rozdělení také určuje, jistým způsobem, postavení v rámci oddílu, jelikož podmínkou pro stání se instruktorem je splnění červené přijímačky a pro stání se vedoucím splnění zelené přijímačky.

Každá úroveň přijímačky se dále dělí na malé dílčí přijímačky, což by mohlo činit potíže s orientací v textu, proto jsem se rozhodla v práci tyto jednotlivé malé přijímačky nazvat zkouškami.

Přijímačka a její místo v programu

Jak jsem již zmínila v úvodu, prostřednictvím přijímačky seznamujeme a učíme děti tábornickým dovednostem. Tyto dovednosti jsou pro fungování oddílu důležité a každý je musí ovládat, proto jim věnujeme značnou část programu. Jedná se převážně o učení přijímačky, kdy děti mají na výběr z několika možností (ve většině případů lze vybrat ze 3 až 4 variant), jakou přijímačku se budou učit. Jestliže má některý táborník už všechny nabízené zkoušky hotové, je mu pod dohledem svěřeno učení zkoušky stejné úrovně, jež má hotovou nebo si může plnit ty zkoušky, které splněné zatím nemá.

Do harmonogramu dále zařazujeme i program „plnění přijímačky“, ve kterém mají táborníci možnost plnit jakoukoliv přijímačku, jelikož ne každý je schopen zkoušky plnit během svého volna či poledního klidu.

Zkoušky lze plnit i během roku na výpravách.

Koordinace přijímačky

Každý vedoucí a instruktor má na starost několik jednotlivých zkoušek a zároveň je zástupcem pro další zkoušky. Zástupcem je pro případ, kdyby táborníci nemohli plnit zkoušku u jejího hlavního vedoucího. Toto rozdělení zkoušek je pro děti vyvěšené ve společné místnosti (jídelně), stejně tak jako požadavky na jednotlivé zkoušky.

Pokud táborník splní zkoušku, dostane korálek (každá zkouška = jiný korálek), který si navlíkne na kůžičku (modrá kůžička = modrá přijímačka, červená kůžička = červená přijímačka) kolem zápěstí nebo krku.

Po splnění celé přijímačky táborník dostane odznak znázorňující splnění celé přijímačky – za splnění modré přijímačky obdrží odznak, na kterém je znázorněn vlk, za splnění červené odznak s vlkem a hadem a za splnění zelené přijímačky odznak s vlkem, hadem a sovou. Tyto odznaky jsou pro děti velmi cenné a rádi se jimi ostatním chlubí, také díky tomu, že je jejich získání kromě splnění přijímačky dále podmíněno i „zkouškou odvahy“.

Zkouška odvahy však není nijak hrozivá, jde především o další prověření tábornických dovedností a také o ověření zda je táborník již připraven na další úroveň přijímačky. Tato poslední zkouška probíhá během jednoho ze slavnostních ohňů (zahajovací, rodičovský a ukončovací oheň), záleží na tom, kdy táborník přijímačku dodělá. Během ohně táborník dostane mapu a buzolu, na mapě mu je ukázáno místo, kde nalezne svůj odznak za splnění přijímačky – jedná se tedy spíše o rituál nežli o bojovku. Místo, kde se odznak nalézá je vzdáleno od tábora podle úrovně přijímačky a také podle věku samotného táborníka.

Úrovně přijímačky

Modrá přijímačka

Modrou přijímačku plní nové členové oddílu a táborníci, kteří ji předešlé roky nedokončili. Jedná se o nejlehčí variantu přijímačky, kterou plní zpravidla ti nejmenší (7 – 10 let), nicméně není podmíněna věkem, i nový 14letý člen musí tuto přijímačku splnit, pokud chce dále pokračovat v oddíle a stát se instruktorem či vedoucím.

Tato přijímačka je tvořena několika zkouškami, kterými jsou:

- Oheň
- Kronika
- Ochrana přírody
- Uzle
- Morseovka
- Šifry
- Dřevo
- Zdravověda
- Mapa a buzola
- Plavání
- Hlídač
- Batoh
- Povinnosti

Červená přijímačka

Po splnění modré přijímačky táborníci přecházejí na červenou, která už je stěžejní pro případné instruktorování, jelikož po jejím splnění se lze stát instruktorem. Červená přijímačka navazuje na modrou, je těžší a rozsáhlejší, navíc obsahuje více zkoušek. Kromě výše uvedených obsahuje také zkoušky:

- Jízdní řády
- Kytičky
- Zvířátka
- Tradice
- Vaření
- Ruční práce
- Táboření

Pro to, aby se z dítěte mohl stát instruktor, musí splnit, kromě přijímačky i tři pravidla:

1. musí mu být 15 let
2. na táboře byl minimálně 3x
3. musí jej schválit vedení (podle jeho chování k dětem, vůdčích schopností atd.)

Náplň a rozdílnost mezi modrou a červenou přijímačkou

Jak již bylo naznačeno modrá a červená přijímačka se liší obsahem a obtížností jednotlivých zkoušek. Pro lepší přehlednost a ilustraci jsem sepsala podmínky pro splnění obou přijímaček.

	Modrá přijímačka	Červená přijímačka
Oheň	1. zapálí oheň pouze pomocí sirek a přírodního paliva 2. ovládá základy bezpečnosti, uhašení a zahlazení	1. zapálí oheň na 5 sirek, v ne ideálních podmínkách 2. zná typy všech slavnostních ohňů 3. ovládá teorii vaření na ohni 4. ovládá bezpečnost, uhašení a zahlazení
Kronika	1. zhotoví co nejkvalitnější zápis	1. zhotoví několik kvalitních zápisů
Jízdní řády	Ø	1. umí číst v jízdnicích řádech 2. naplánuje cestu na místo i zpět
Ochrana přírody	1. zná jak se chovat v lese 2. třídění odpadů	1. ochrana životního prostředí, proč ho chráníme 2. zná způsoby ochrany přírody 3. znalost NP, CHKO
Kytičky	Ø	1. zná základních 30 rostliny 2. rozpozná 15 stromů, 10 hub 3. zná jedovaté a léčivé rostliny

Zvířátka	Ø	1. umí základních 30 zvířat, 15 ptáků, 10 hmyzu
Uzle	1. uváže 3 libovolné uzle (ze 7 táborových)	1. uváže všech 7 uzlů 2. zná jejich použití
Morseovka	1. s pomocí klíče dokáže vyluštit	1. luští bez klíče, zná písmena i čísla 2. dokáže zachytit a vyluštit pískanou morseovku
Šifry	1. dokáže vyluštit lístečkovou a dvě logické šifry	1. dokáže vyluštit i zaluštit všechny oddílové šifry + vymyslí jednu vlastní
Dřevo	1. ovládá bezpečnost 2. umí správně nosit sekeru, pilu, mačetu 3. oklestí část stromku	1. ovládá bezpečnost 2. umí zpracovat kládu – oklestit, nařezat (lze plnit ve dvojicích)
Zdravověda	1. zná záchranná čísla 2. simulace hovoru 3. umí ošetřit povrchová zranění, bodnutí hmyzem, přehřátí organismu	1. ovládá celou zdravotní vědu – krvácení, zlomeniny, omrzliny, popáleniny, otravy, průjem, zvracení, horečky, KPR, stabilizace 2. simulace hovoru – ve městě, v lese apod.
Mapa a buzola	1. umí číst v mapě (co je les, louka apod.) 2. měřítko mapy 3. umí číst legendu 4. umí zacházet s buzolou	1. umí legendu 2. umí orientovat mapu 3. umí přepočítat měřítko mapy 4. azimut
Plavání	1. uplave 50 m 2. zná bezpečnost	1. uplave 200 m volným stylem
Hlídač	1. zvládne 2 noční hlídky bez problému (vstávání, buzení, chůze po táboře)	1. zvládne 2 noční hlídky bez problému
Tradice	Ø	1. zná historii a tradice Modrého kruhu
Batoh	1. ví, co si vzít na výlet na jeden den 2. ví, jak a kam si má věci zabalit	1. ví, co si zabalit na více dní 2. ovládá teorii balení
Povinnosti	1. má všechny povinnosti	1. má všechny povinnosti 2. umí je vyjmenovat a říct, k čemu slouží
Vaření	Ø	1. připraví si oběd (v kuchyni) 2. ví, jak vařit na ohni
Ruční práce	Ø	1. vypere si prádlo v ruce 2. ušije pytlík (30 stehů)
Táboření	Ø	1. dokáže vybrat vhodné místo pro táboření 2. za pomoci celt a povinností postaví bivačko 3. přespí v něm (za vhodného počasí)

Zelená přijímačka

Zelená přijímačka, tedy poslední úroveň zkoušení již probíhá odlišně od předchozích dvou. Není tvořena dílčími zkouškami, nýbrž jsou k jejímu získání nutné jiné povinnosti a podmínky. Těmi jsou hlavně aktivní účast ve vedení – příprava her, koordinace programu, aktivní účast i během roku, demonstrace vůdčích schopností a spolehlivost. Podmínkou pro udělení zelené přijímačky je také minimální 3roční praxe coby instruktor. O jeho přijetí rozhodují stávající vedoucí, kteří zhodnotí situaci, klady i zápory instruktora a vyhodnotí, zda je již připravený být vedoucím.

Stejně jako se liší náplň přijímačky, liší se i „zkouška odvahy“. Obdobně jako u předešlých přijímaček si jedinec pomocí mapy a buzoly najde svůj odznak (samozřejmě znatelně dál než u modré či červené přijímačky), ale kromě něho u něj nalezne obálku se vzkazy od vedoucích. Jedná se o malé, střední i dlouhé dopisy, ve kterých každý vedoucí napíše, díky čemu si zasloužil stát se vedoucím, na čem by mohl a měl zapracovat, či co dělá naprosto bez vad.

Jednotlivé zkoušky a jejich pedagogický cíl

Oheň

Jelikož je náš tábor umístěn daleko od elektrického vedení či ústředního topení, rozdělat oheň je jedním z velice dobrých umění každého táborníka. Samozřejmě, že děti nenecháváme volně běhat a rozdělovat ohně, kde je napadne. V dnešní moderní době, je i výuka ohně pro děti velice důležitá. Nejen, že zůstávají v kontaktu s přírodou, ale také zjišťují, že teplo a světlo není vždy k dispozici – něco, co se ve městě neučí. A ač rodiče děti berou kempovat či tábořit, k rozdělování ohně je většinou nepustí, tudíž to děti neumějí a nemůžou se to ani naučit. Tím, že děti učíme rozdělovat bezpečně oheň, zacházet s ním a zahlazovat ho, předcházíme a eliminujeme nešťastné nehody a požáry, které se bohužel stávají.

Kronika

Zkouška z kroniky je jednou z umělecky kreativních zkoušek celé přijímačky, jejím cílem je rozvinout schopnost psát a shrnout zažité události do přiměřeně dlouhého textu s využitím vlastní kreativity – malby, vystřihování aj.

Jízdní řády

Zkouška je zaměřená převážně na čtení, nalezení a plánování cest vlakem. Je to z důvodu toho, že jako turistický oddíl tento způsob dopravy často využíváme – ať už na výpravy nebo během tábora na výlety. Ač je dnes všude plno aplikací a internetu, který každému najde spojení, kam jedinec potřebuje, je nezbytné mít i dovednost vyčíst informace z jízdních řádů pro případ, že se ztratíte, vybijí se Vám baterie apod. Tato znalost vede k jisté nezávislosti a samostatnosti.

Ochrana přírody

Ochrana přírody je obecně velice důležitá, a jelikož trávíme celé tři týdny v lese je nezbytné děti seznamovat s touto problematikou. Ochrana přírody se totiž dotýká každého z nás, je to téma neustále medializované, probírané a aktuální. Z těchto důvodů děti učíme, jak se chovat k přírodě, jak třídit odpad a proč jej třídit.

Kytičky a zvířátka (2 přijímačky)

Nejen ochrana přírody, ale i její poznávání by měl každý ovládat, děti proto bereme na výlety, při kterých je seznamujeme s přírodou, s květinami a zvířaty. Učíme je, která květina či bylina je léčivá a která je naopak jedovatá, jaká zvířata lze potkat v našich lesích a jak se chovat, abychom je viděli. Učíme je ohleduplnosti k něčemu, co zde bylo už před námi a co zde bude i po nás.

Uzle

Zkouška z uzlů je jedna z jednoduchých, ale zajímavých zkoušek. Děti učíme několik základních uzlů – ambulantní uzel, lodní uzel, zkracovačka, autíčka, dračí smyčka, liščí smyčka, škoťák. Nejen, že se tím děti učí jemné motorice, ale i v budoucnu je mohou využít na zavázání obvazu, uvázání lodi apod. Já sama je využívám dost často pro různé vázání a nebýt tábora nic takového bych neznala.

Morseovka a šifry (2 přijímačky)

Šifry i morseovka jsou podstatné pro program celého tábora, jsou nutné k zvládnutí různých etap celotáborové hry a k zvládnutí samotného puťáku (poslední a nejdůležitější etapa složena ze zaluštěných zpráv, které odkazují na další). Morseovka i šifry pomáhají rozvinout logické myšlení, rozvíjí schopnosti uvažování a dedukce.

Hlídač

Korálek za hlídače lze získat jen za hlídání tábora v noci, během noční hlídky. Noční hlídka je jedním z prostředků, jak dítě osamostatnit a zbavit se, v jisté míře, strachu ze tmy či samoty ve tmě. Každý táborník má během tábora několik hlídek, pokud jsou první a táborník je ještě malý, hlídkuje spolu s dalším malým táborníkem. V tuto chvíli má velkou zodpovědnost za celý tábor, hlídá jej, budí následující hlídku a tím, zajišťuje, že se v pravou chvíli vzbudí i celý tábor. Děti si tuto zodpovědnost ani neuvědomují, ale i přes to, je velmi důležitá pro zdravé sebevědomí. V průběhu tábora je jasně patrné, jak se z ustrašené holčičky stává pravý hlídač, který se na svou hlídku těší. Je to v určitém smyslu velmi zocelující zkušenost.

Tradicice

Zkouška a učení tradic je také dosti podstatná, a to hlavně z důvodu předávání odkazu dalším generacím. Jedná se o předávání nejen historie a tradic ale i o předávání zkušeností, které následně bedlivě poslouchající táborník zužitkuje.

Batoh

Batoh stejně jako mapa a buzola či šifry je jedna z nejdůležitějších zkoušek na táboře, neboť je velice důležité, aby si děti samy zabalily své věci, ať už na výlet, na puťák nebo na cestu domů. Proto apelujeme na rodiče, aby svým dětem na tábor nebalili, nicméně tato snaha se často mívá účinkem. Proto při učení balení batohu hodně dbáme na to, jak děti balí své věci. Hlavním důvodem je jejich zdraví, aby netrpěli bolestmi zad nebo ramen, pokud si špatně zabalí.

Povinnosti

Povinnosti jsou jednou ze zkoušek, která je důležitá spíš pro ostatní zkoušky než sama o sobě. Díky povinnostem děti staví bivaky, vážou uzly nebo píšou šifry. Mezi povinnosti patří: KPZ (krabička poslední záchrany), nůž, šátek, papír a psací potřeby, uzlovačka nebo baterka. Je důležité, aby je každý na táboře měl, proto jsou zařazeny do systému přijímaček.

Vaření

Vařením děti prověřujeme jejich schopnost koordinace, hlídání času a jejich smysl pro detail. Zkouška je pojata spíše v komediálním duchu, aby děti vaření bavilo a aby se třeba i doma pokusily něco uvařit. Hodnotí se samozřejmě chuť, ale kromě ní i estetika jídla. Zkouška se plní v kuchyni, ale učení je prováděno i nad otevřeným ohněm, aby děti viděly, jak mají upevnit kotlík na vaření a jiné užitečné věci pro táboření.

Ruční práce

Ruční práce jsou převážně pro procvičení motoriky a koordinace rukou. Také jsou podstatné pro děti kvůli neustálému roztrhávání oblečení na táboře, kde jim to rodiče nezašijí a nevyperou. Tudíž se jedná znovu o jisté osamostatnění. V tomto případě si myslím, že v našem systému je chyba a spíše než do červené přijímačky by tato zkouška měla patřit do modré.

Táboření

Táboření a umění postavit si přístřeší, když je tomu potřeba, je další z velice důležitých zkoušek na táboře, to hlavně z důvodu spaní venku při výletech a etapách. Děti mají tuto zkoušku rádi a každá hra, při které se spí venku sklízí velký úspěch. Pro mne je to ukazatel toho, že i dnes je touha po dobrodružství větší než touha po pohodlí a teple.

Zkoušky postupně a nenásilně prověřují tábornické znalosti a dovednosti, které jsou pro pobyt v přírodě nezbytné. Děti stále baví, což dokazuje, že tábornictví a tramping nejsou na ústupu. Děti učíme něco, co mohou předávat dál svým dětem nebo známým a tím pokračovat v české tradici kempování a skautingu.

Pedagogický cíl je velice jednoznačný – snažíme se děti, co nejvíce osamostatnit, zlepšit jejich schopnosti, rozvinout nové myšlení, kreativitu, učíme je spolupráci, u menších dětí rozvíjíme jemnou motoriku a zdravé sebevědomí. Znalosti a dovednosti, které by se měl pokusit rozvinout každý, kdo s dětmi pracuje ať jako klasický pedagog tak jako pedagog volného času.

Využití zkoušek v praxi

Nejčastější využití mají samozřejmě v průběhu tábora, nicméně se snažíme o co největší přesah do života ve městě. Proto klademe velký důraz na zdravovědu, ochranu přírody, bezpečnost či orientaci – na znalosti, které jsou důležité a měl by jimi disponovat každý člověk, ať už kvůli vlastnímu zdraví nebo bezpečí tak i kvůli bezpečí a zdraví druhé osoby. Neboť ohleduplnost a starost o druhé jsou vlastnosti, které se pomalu vytrácí, ale za které budeme v mnohých situacích vděční, obzvláště v situacích, kdy je budeme potřebovat my sami a budeme vděční, když je v okolí bude někdo ovládat a díky nim nám pomůže.